

PARK SAĞLIK OCAĞI BÖLGESİNDE ALKOLİZM PREVALANSI

Aysel Işık* Meltem Çöl* Nazlı Dalgıç**

Alkol kullanımının çok eski tarihlere dayandığı, hatta M.Ö. 2000 yılında Babil'de Hamurabi yasalarında şarap ticaretinden sözedildiği bilinmektedir. Bugün, alkol en fazla kullanılan psikoaktif madde olup pekçok toplumda günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Ancak tüm Dünya'da son yıllarda hızla artan alkol tüketimi ve alkolizm önemli sosyal ve medikal sorunlara neden olmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü, «içkinin işine engel olduğunu değil, işinin içi içmesine engel olduğunu düşünmeye başlayan kişi»yi alkolik olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanıma göre alkolik «alışılmışın dışında alkol içen, bunun sonucunda bedensel, ruhsal ve sosyal sağlığı bozulduğu halde alkol alma isteğini durduramayan ve tedavisi gereken hasta kişi» dir. Alkolizm; neden olduğu ağır ruhsal ve bedensel hastalıklar yanında, kişilerarası ilişkilerin bozulmasında, aile içi sorunların artmasında, yasal problemler, intihar olayları, trafik ve iş kazalarında başta gelen etkenlerden biridir. Ayrıca, meydana getirdiği hastalıklar sonucunda hospitalizasyon, işgücü ve potansiyel kayıplar nedeniyle ekonomik zarara yolaçmakta olup bu yönleri ile bir Halk Sağlığı sorunu olma özelliğine sahiptir. Batı toplumlarında alkol kullanımına bağlı ortaya çıkan sosyal sorunlar, alkolün psikiatrik ve fiziksel sonuçlarını gölgeleyecek boyutlara ulaşmıştır (9). Alkole başlama yaşı giderek düşmektedir. Bu durum gelişen sanayii ve teknoloji karşısında yaşanan streslerden kurtulmak ve rahatlamak ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Dünya genelinde 1960 - 1980 yılları arasında alkollü içkilerin üretiminde büyük artış olmuştur. Bu artış özellikle de gelişmekte olan ülkelerde belirgindir (25). Örneğin bira üretimi Asya'da 5 kat, Afrika'da 4 kat ve Latin Amerika'da 2 kat artmıştır (24).

* A.Ü.T.F. Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi.

** S.B. Ankara İl Sağlık Müdürlüğü.

Geliş Tarihi : Şubat 9, 1993

Kabul Tarihi : Haziran 13, 1994

Alkolizmin yaygınlığına bakıldığında bugün ABD'de 7.1 milyonu erkek, 3.3 milyonu kadın olmak üzere toplam 10.4 milyon alkolik bulunduğu bilinmekte olup bir prevalans çalışmasında da alkolizmin genel popülasyonda % 5.93 oranında olduğu saptanmıştır (8,10).

ABD ve Kanada'da alkolün otomobil kazalarına bağlı ölümlerin yaklaşık % 50'sinde en önemli faktör olduğu gösterilmiştir (23). Alkolle ilgili hastalıklar her yıl dünya nüfusunun % 5-10'unu etkilemekte ve her yıl alkolle ilişkili 2 milyon ölüm meydana gelmektedir. Bu ölümlerin % 50'si karaciğer sirozundan, % 35'i karaciğer kanserinden, % 10'u alkol bağımlılık sendromundan ve % 5'i de alkolün etkilediği trafik kazasından olmaktadır (25).

Ülkemizde ise alkol kullanımı ve alkolizm yaygınlığını ortaya koyabilecek yeterli sayıda çalışma yoktur. Bazı çalışmalarda, örneğin 1979 yılında Etimesgut bölgesinde yapılan bir çalışma da 18 yaş ve üstü nüfusta alkolizm oranı % 0.85 bulunmuştur (21). Tespit edilen prevalans oranlarının çok yüksek olmamasına karşın alkol tüketiminin giderek arttığı bilinmektedir. Kuşkusuz alkol tüketimi ile birlikte alkolle bağlı sorunlarda artmaktadır. Türkiye'de 1981 yılında 400 milyon litre içki tüketilmiş 1930 - 1981 yılları oranında 50 yıllık süre içinde alkolü içki tüketimi % 800-900 oranında artmıştır (7). 1992 yılında ise bu rakam 200 milyon litre daha artarak 600 milyon litre'ye ulaşmıştır (20). Bu artışta kırsal alanlardan kentlere nüfus akımı, hızlı sosyo-ekonomik değişim, geleneksel ve kültürel değerlerden kurtulma arzusu, kişilerin yeni arayışlar içinde bulunmaları etkili faktörler olarak görülmektedir. Ayrıca geniş aile tipinden çekirdek aileye dönüşüm, aile büyüğünün otoritesinden kurtulma, çalışma yaşamındaki çeşitli güçlükler gibi nedenlerde sayılabilir.

Toplumumuzda alkolizm ve yarattığı sonuçlar hakkında bilgi edinmek üzere bu çalışma planlanmış ve hizmet bölgemizde sorunun boyutları ve alkolizm prevalansını tespit etmenin yanısıra, alkol kullanımını ile ilişkili bazı faktörleri belirlemek amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Bu çalışma, 1992 yılında başlatılıp 1993 yılı sonunda bitirilmiştir. Belirtilen amaç doğrultusunda Abidinpaşa Sağlık Grup Başkanlığına bağlı Park Eğitim Sağlık Ocağı bölgesinde 15 yaş üstü nüfusta yapılmış kesitsel bir çalışmadır. Bölge 20.000 nüfuslu olup, gecekondu ve apartman kesimlerini birarada içermektedir. Bu bölgede yaşayan 15 yaş üs-

tü 7.588'i erkek, 7.660'ı kadın 15.248 kişiyi temsil edecek şekilde 11 sağlık Evi'nden 2 Sağlık Evi küme örnekleme yöntemiyle seçilmiş, bu 2 bölgedeki 15 yaş üstü 2.300 kişiden ulaşılabilen 1.097'si erkek, 1.141'i kadın 2.238 kişi çalışma kapsamına alınmıştır.

Toplumdaki alkol kullanımı ve alkolizm durumunun sosyo-kültürel ve klinik yönlerini ele alabilmek açısından sosyal antropolog ve psikiyatristlerle birlikte çalışılmıştır. Toplum taraması kişilerin evlerinde yüzyüze görüşme yöntemiyle, anket formu uygulanarak yapılmıştır. Bu formlarda kişilerin sosyo-demografik özellikleri yanısıra alkol kullanımı ile ilgili sorular ve alkolikleri tespit amacıyla ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış olan CAGE tarama testi yer almıştır (3). Dört sorudan oluşan CAGE testinde iki ve üzeri sayıda soruya «evet» denmiş olması alkolizm yönünden şüpheli kabul edilmiştir. Alkolizm yönünden şüpheli bulunanlar psikiyatristlerle görüşülüp DSM-III-R'a göre alkol bağımlıları tespit edilmiştir (4). Bölgedeki alkol sorununun epidemiyolojik, klinik ve sosyal antropolojik yönlerinin birlikte değerlendirilmesi Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD ve Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Antropoloji ABD ile beraber ayrı bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir.

Kişiler alkol kullanımına göre üç gruba ayrılmış; hiç alkol kullanmayan veya çok nadir kullananlar «içmeyenler» grubunda, en az ayda bir kez ve düzenli şekilde alkol kullananlar «düzenli içici» grubunda, kesin alkolik olduğu tespit edilenler ise «alkolik» grubunda ince lenerek bu üç grup bazı özellikler yönünden birbirleri ile karşılaştırılmıştır. Veriler bilgisayar ile istatistiksel değerlendirilmelerde (X^2) ve (t) testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Çalışma evrenini oluşturan 2.238 kişinin bazı sosyo-demografik özellikleri şu şekildedir.

Yaş dağılımına bakıldığında 15-24 yaş grubunda 641 kişi (% 28.6), 25-34 yaş grubunda 556 kişi (% 24.8), 35-44 yaş grubunda 416 kişi (% 18.6), 45-54 yaş grubunda 249 kişi (% 11.8), 55-64 yaş grubunda 214 kişi (% 9.6), 65 yaş ve üzeri grupta ise 162 kişi (% 7.2) vardır.

Araştırma kapsamına giren 2.238 kişinin 1.097'si (% 49) erkek, 1.141'i (% 51) kadın'dır. Öğrenim düzeylerine bakıldığında kişilerin 1.156'sı (% 51.6) ilkokul ve altı, 1.082'si (% 48.4) ortaokul ve üstü de-

rece eğitilmiş olduğu görülmektedir. 1.532 kişinin (% 68.5) kişi başına yıllık geliri 9 milyon TL'nin altında iken 706'sının (% 31.5) yıllık geliri 9 milyon TL'nin üzerindedir. 2.238 kişinin 902'si (% 40.3) gecekonduda otururken 1.336'sı (% 59.7) apartmanda oturmaktadır.

Bölgede incelenen grubun alkol kullanma durumu Tablo I'de görüldüğü gibidir.

Tablo I : Bölgede Alkol Kullanma Durumu

Alkol Kullanım Durumu	n	%
Hiç İçmeyenler	1922	85.9
Düzenli İçiciler	295	13.2
Alkolikler	21	0.9
TOPLAM	2238	100.0

Buna göre bölgede 15 yaş üzeri nüfusta alkolizm oranı % 0.9 bulunmuştur.

Cinsiyete göre alkol kullanma durumu incelendiğinde düzenli içicilik ve alkolizm oranı erkeklerde kadınlara göre oldukça yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo II).

Tablo II : Cinsiyete Göre Alkol Kullanım Durumu

Cinsiyet	Alkol Kullanımı				Toplam	%
	Hiç İçmeyen	Düzenli İçici	Alkolik			
Erkek	n	815	260	21	1096	49
	%	74.4	23.7	1.9	100.0	
Kadın	n	1107	35	—	1142	51
	%	96.9	3.1	—	100.0	
TOPLAM	n	1922	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 213.8 \quad p < 0.001$$

Not : İstatistiksel değerlendirmede alkolikler grubu alınmamıştır.

Alkol kullanımı ile yaş arasındaki ilişki de Tablo III'de görüldüğü gibi anlamlı bulunmuş olup, içmeyenler 15 - 24 yaş grubunda ve 45 yaştan ileri yaşlara gidildikçe artmış, buna karşın düzenli içenler ise

bu gruplarda azalmış, 25 - 44 yaş grubunda yoğunlaşmıştır. Alkoliklerin ise en fazla görüldüğü yaş grubu 35 - 44 yaş grubu olup, bunu 2. sırada 45 - 54 yaş grubu izlemiştir.

Tablo III : Yaşa Göre Alkol Kullanım Durumu

Yaş Grubu	Alkol Kullanımı			Toplam	%	
	Hiç içmeyenler	Düzenli içiciler	Alkolikler			
15—24	n	574	66	1	641	28.6
	%	89.5	10.3	0.2	100.0	
25—34	n	450	102	4	556	24.8
	%	80.9	18.3	0.7	100.0	
35—44	n	331	75	10	416	18.6
	%	79.6	18.0	2.4	100.0	
45—54	n	217	28	4	249	11.1
	%	87.1	11.2	1.6	100.0	
55—64	n	197	16	1	214	9.6
	%	92.1	7.5	0.5	100.0	
65+	n	153	8	1	162	7.2
	%	94.4	4.9	0.6	100.0	
TOPLAM	n	1922	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 55.60 \quad p < 0.001$$

Not : İstatistiksel Değerlendirmede Alkolikler Grubu Alınmamıştır.

Ayrıca yaş ortalamaları alındığında tüm grubun yaş ortalaması 36.4 ± 16.02 , hiç içmeyenlerin yaş ortalaması 36.63 ± 16.57 , düzenli içicilerin yaş ortalaması 34.61 ± 12.14 ve alkoliklerin yaş ortalaması ise 40.76 ± 9.4 bulunmuştur. Düzenli içenlerin yaş ortalaması hiç içmeyenlerden ve özellikle de alkoliklerden düşük bulunmuştur ($p < 0.05$).

Öğrenim düzeyi ile alkol kullanımı arasındaki ilişki incelendiğinde, düzenli içenlerin ve alkoliklerin oranı öğrenim düzeyi yükseldikçe artmakta, hiç içmeyenlerin oranı ise azalmakta olup, ilişki istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.01$). (Bkz. Tablo IV).

Alkol kullanımının sosyo - ekonomik düzey faktörlerinden biri olan konut tipi ile ilişkisi incelendiğinde ise (Tablo V) düzenli içicilik gecekonduda apartman kesimine göre daha yüksek oranda bulunmuştur ($p < 0.01$).

Tablo IV : Öğrenim Düzeyine Göre Alkol Kullanım Durumu

Öğrenim Düzeyi	Alkol Kullanımı			Toplam	%	
	Hiç içmeyenler	Düzenli içiciler	Alkolikler			
İlkokul ve Altı	n	1023	127	6	1156	51.7
	%	88.5	11.0	0.5	100.0	
Ortaokul ve Üstü	n	899	168	15	1082	48.3
	%	83.1	15.5	1.4	100.0	
TOPLAM	n	1922	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 13.1 \quad p < 0.01$$

Tablo V : Konut Tipine Göre Alkol Kullanım Durumu

Konut Tipi	Alkol Kullanımı			Toplam	%	
	Hiç içmeyen	Düzenli içici	Alkolik			
Gecekondu	n	760	138	4	902	40.3
	%	84.3	15.3	0.4	100.0	
Apartman	n	1162	157	17	1336	59.7
	%	87.0	11.7	1.3	100.0	
TOPLAM	n	87	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 9549 \quad p < 0.01$$

Gelir düzeyi yönünden incelendiğinde, (Tablo VI) alkolü düzenli olarak içenler ve alkolikler kişi başına yıllık geliri (KBYG) 9 milyon TL'nin altında olan grupta daha yüksek oranda görülmüştür. Fark istatistiki olarak anlamlıdır ($p < 0.001$).

Medeni duruma göre alkol kullanımlarını değerlendirdiğimizde ise (Bkz. Tablo VII) düzenli içiciler ve alkolikler en çok boşanmışlarda ve 2. sırada da birden çok evlilik yapanlardadır. Alkolizmin boşanmışlarda % 3.2, birden çok evlilik yapanlarda % 1.8 oranında olduğu görülmüştür.

Alkol kullanımının ilk alkol alınan yaş ile ilişkisi incelendiğinde alkoliklerin büyük kısmının ilk içkilerini 15 - 19 yaşlarında aldığı ve ilk içkisini bu yaşta alanlarda alkolizm oranının % 3.1 olduğu görülmüştür ($p < 0.001$).

Tablo VI : Kişibaşına Yıllık Gelire Göre Alkol Kullanım Durumu

Kişibaşına Yıllık Gelir		Alkol Kullanımı			Toplam	%
		Hiç İçmeyenler	Düzenli İçiciler	Alkolikler		
9 Milyon ↑	n	1276	236	20	1532	68.5
	%	83.3	15.4	1.3	100.0	
9 Milyon ve ↓	n	646	59	1	706	31.5
	%	91.5	8.4	0.1	100.0	
TOPLAM	n	1922	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 28.982 \quad p < 0.001$$

Tablo VII : Medeni Duruma Göre Alkol Kullanımı

Medeni Durum		Alkol Kullanımı			Toplam	%
		Hiç İçmeyenler	Düzenli İçiciler	Alkolikler		
Evlili	n	1188	196	18	1402	62.6
	%	84.7	14.0	1.3	100.0	
Bekar	n	549	83	1	633	28.3
	%	86.7	13.1	0.2	100.0	
Boşanmış	n	24	6	1	31	1.4
	%	77.4	19.4	3.2	100.0	
Dul (Eşi Ölmüş)	n	116	1	—	117	5.2
	%	99.1	0.9	—	100.0	
Birden Çok Evlilik Yapmış	n	45	9	1	55	2.5
	%	81.8	16.4	1.8	100.0	
TOPLAM	n	1922	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 18.23 \quad p < 0.01$$

Not : İstatistik değerlendirmede alkolikler grubu alınmamıştır.

İlk alınan alkol türleri incelendiğinde tüm grupta çok az içenlerde ve düzenli içenlerde, ilk alınan alkol'de birinci sırada bira, ikinci sırada rakı, daha sonrada diğerleri gelirken, alkolik olanlarda sıra bi-

raz değişmiş ve 1. sırada rakı, 2. sırada bira geldiği görülmüştür ($p < 0.0001$). Aynı zamanda alkoliklerin büyük çoğunluğunun halen rakı kullandığı da tespit edilmiştir.

Kişinin ailesinde alkol kullanımı hikayesiyle ilişki araştırıldığında, Tablo VIII'de gösterildiği gibi ailesinde alkol kullanımı olmayanların sadece % 0.5'i alkolik, % 8.6'sı düzenli içici iken, ailesinde (baba, kardeş veya diğer bir akraba) ağır derecede alkol kullanımı olanların % 1.5'inin alkolik, % 18.5'inin düzenli içici olduğu görülmüştür. Aradaki farklar istatistiksel olarak da anlamlıdır.

Tablo VIII : Ailede Alkol Alışkanlığı Mevcudiyetine Göre Kişilerin Alkol Kullanım Durumu

Ailede Alkol Kullanan		Alkol Kullanım Durumu			Toplam	%
		Hiç içmeyenler	Düzenli içiciler	Alkolikler		
Yok	n	1103	105	6	1214	54.2
	%	90.9	8.6	0.5	100.0	
Var	n	819	190	15	1024	45.8
	%	80.0	18.5	1.5	100.0	
Toplam	n	1922	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 54.48 \quad p < 0.001$$

Alkolizmle sigara tiryakiliği arasındaki ilişki incelendiğinde hiç alkol içmeyenlerin % 30.4'ünün, düzenli içicilerin % 73.2'sinin ve alkoliklerin de % 90.5'inin sigara tiryakisi olduğu görülmüştür ($p < 0.001$).

Tablo IX : Sigara Tiryakiliği İle Alkol Kullanımı İlişkisi

Sigara Tiryakiliği		Alkol Kullanımı			Toplam	%
		Hiç içmeyenler	Düzenli içenler	Alkolikler		
Yok	n	1337	79	2	1418	63.4
	%	94.3	5.6	0.1	100.0	
Var	n	585	216	19	820	36.6
	%	71.3	26.3	2.3	100.0	
Toplam	n	1922	295	21	2238	100.0
	%	85.9	13.2	0.9	100.0	

$$X^2 = 228.11 \quad p < 0.0001$$

Ruh hekimine başvurma durumlarına bakıldığında; alkoliklerin hiçbirinin alkolizm veya başka bir nedenle ruh hekimine başvurmadığı görülmüştür. Tüm toplumda da psikiyatristlere herhangi bir nedenle başvuru oranlarının % 3.1 gibi oldukça düşük bir seviyede olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Çalışma sonuçlarına göre bölgede alkolizm prevalansı % 0.9 bulunmuştur. Bu oran ülkemizde daha önce yapılmış çalışmalarda sonuçlarla uyumlu görülmektedir (21). Batı ülkelerinde ise alkolizm prevalansı genelde daha yüksektir. İzlanda'da alkolizm oranı % 3, İtalya'da % 1.2 ve ABD ise % 5.93'dür (8,13).

Bizim oranlarımızın daha düşük olması sevindirici olmakla birlikte, kadınlarda alkolik bulunmadığı için oran erkeklerde % 1.9'a çıkmıştır. Ayrıca toplumumuzda kültürel baskılar gereği gizleme eğilimlerinde dikkate alınmalıdır. Bunlara ek olarak ülkemizde alkol tüketim oranlarında kaydedilen artışla (7), bu konuda duyarlı olmamız gerektiğini düşündürmektedir.

Alkolizm prevalansına paralel olarak, düzenli içicilerin oranında % 13.2 olup gene batı ülkelerine göre düşük bir düzey göstermektedir (2).

Cinsiyetle alkol kullanımı arasındaki ilişkide alkol kullanımı ve alkolizm erkeklerde kadınlara göre oldukça yüksek oranda bulunmuştur. Erkeklerin % 1.9'u alkolik iken, kadınlarda hiç alkolik tespit edilmemiştir. Düzenli içiciler erkeklerin % 23.7'sini oluştururken, kadınlarda bu oran % 3.1 bulunmuştur ki yaklaşık 8 kat fark vardır ($p < 0.001$). Kadınlardaki bu düşük oran üzerinde sosyo-kültürel değerlerin etkisi olduğu kanısındayız.

İsrail'de yapılan bir çalışmada müslüman kadınlar arasında alkol kullanımının son derece düşük oranlarda olduğu görülmüştür (12). Buna karşın Avustralya'da yapılan bir çalışmaya göre erkekler kadınların 4 katı oranda içki içmektedir (9). ABD'deki alkoliklerin yaklaşık % 70'i erkek, % 30'u kadındır (10). Dünya genelinde kadınlarda alkolizm daha düşük oranda görülmekte, ancak kadınlar alkolden daha çok etkilenmekte, alkolik kadınlarda hastalık ve ölüm daha çok ortaya çıkmaktadır (14). Son yıllarda yapılan araştırmalar, tüm dünya'da alkol kullanımının kadınlar arasında giderek arttığını göstermektedir (16,17).

Çeşitli yaş gruplarına göre alkol kullanımını incelendiğinde düzenli içiciler ve alkolikler 15 yaşından sonra artmakta, 45 yaş - 65 yaş arasında ise azalmaktadır. Düzenli içiciler yönünden 25-34 yaş grubu 1. sırada gelirken (% 18.3), alkolizm yönünden 35-44 yaş grubu 1. sırada yer almıştır (% 2.4). Ayrıca alkoliklerin yaş ortalaması daha yüksek olup 40.76 ± 9.4 bulunmuştur ($p < 0.05$). Batı ülkelerine bakıldığında en büyük problem genç içicilerde görülmektedir (17). Amerikan gençliği arasında da alkol kullanımını son derece yaygın olup genç yaştaki ölüm ve sakatlıklarda önemli bir etkidir (1). Bizim toplumumuzda ise, alkol kullanımını ile ilgili problemlerin batı toplumlarına göre daha az olmasına ilaveten, düzenli içicilik ve alkolizm gençlerde değil, biraz daha ileri yaşlarda yoğunlaşmaktadır.

Alkol kullanımını öğrenim düzeyi ile de ilişkili bulunmuş düzenli içicilerin ve alkoliklerin oranının öğrenim düzeyine paralel olarak arttığı tespit edilmiştir ($p < 0.01$). Batı ülkeleri ile ilgili yayınlarda da yüksek sosyal statüde olanlarda içicilik ve alkolizmin daha büyük oranda görüldüğü belirtilmektedir (1,15,22).

Alkol kullanımını ve alkolizmin diğer sosyo-ekonomik düzey faktörlerinden konut tipi ve gelirle ilişkisi incelendiğinde ise beklenenin aksine geliri düşük olanlarda ve gecekondu oturanlarda daha yüksek oranda olduğu görülmüştür. Bu durum ülkemiz koşullarında söz konusu kesimlerin alkol yönünden daha riskli bir grup olduğunu düşündürmektedir.

Medeni durumla alkol kullanımının ilişkisi incelendiğinde, özellikle boşanmışlarda ve birden çok evlilik yapmış olanlarda düzenli içicilik oranı anlamlı ölçüde yüksektir ($p < 0.01$). Alkoliklerin de en yüksek olduğu grubun % 3.2 ile boşanmışlar grubu olduğu görülmüştür. Tüm dünyada boşanmalar ve aile problemleri alkoliklerde daha çok görülmektedir (18,24). Ailevi problemler alkolizmde bir etken olabileceği gibi alkolizm nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir.

İlk alkol alınan yaş incelendiğinde alkol kullananların büyük kısmının ilk içkilerini 15-19 yaşlarında aldığı ve bunlarda alkolizm oranının en yüksek olduğu (% 3.1) tespit edilmiştir ($p < 0.001$). Diğer çalışmalara baktığımızda da ilk içkisini erken yaşta içenlerin tüm toplumlarında yaygın olduğu görülmektedir. Finlandiya'da 14 yaşındaki erkek çocukların % 13.31'inin ilk içkilerini tattıkları tespit edilmiştir (17). İngiltere'deki bir çalışmada ise 11-12 yaş grubundaki erkeklerin

% 54'ü, kızların % 42'sinin en az bir kere alkol aldığı belirlenmiştir (1). Çeşitli ülkelerde 15 yaş altı nüfusun % 1-9'unun aşırı miktarda alkol kullandığı bilinmektedir (23).

İlk içilen alkol türleri incelendiğinde; alkoliklerde birinci sırada rakı, ikinci sırada bira geldiği halde diğer gruplarda birinci sırada bira gelmektedir. Ayrıca alkoliklerin halen en yaygın olarak kullandıkları içkinde rakı olduğu tespit edilmiştir. Birçok ülkede ise bira kullanımı ile başlayan alkol alışkanlığı alkolizmin ilk adımını oluşturmaktadır (17). Ülkemizde alkollü içkilerin tüketimine baktığımızda bira kullanımının giderek arttığını ve tüm içkilerin % 70-80'ini oluşturduğunu görmekteyiz (20). Bu nedenle alkolizme geçişte bira tüketiminin de etkili olabileceği düşünülmektedir. Ancak alkol konsantrasyonunun yüksekliği ve ülkemize has bir içki olması nedeniyle toplumumuzda alkoliklerin öncelikle tercih ettikleri içki türü rakı'dır.

Birinci derece akrabalarında aşırı alkol kullanımı olanlarda alkolizm daha yüksek oranda görülmüştür. Hem düzenli içicilerde hemde alkoliklerde ailede alkol kullanımı hikayesi diğerlerine göre daha yüksek orandadır ($p < 0.001$). Ailevi hikaye çeşitli yayınlarda bir risk faktörü olarak gösterilmiştir (1,11,16,18). Alkoliklerin çocuklarının alkolizm açısından 4 kat daha çok risk altında oldukları belirtilmektedir (18).

Çalışmada ayrıca düzenli içicilerin ve daha da fazla olmak üzere alkoliklerin diğer bireylere kıyasla yüksek oranda sigara tiryakisi olduğu görülmüştür ($p < 0.001$). Genelde toplumlarda sigara kullanımının artışı alkol tüketimi ile paralel gitmektedir (17). Batı ülkelerinde daha olumsuz şekliyle, bu toplumlarda yaygın olan çeşitli madde bağımlılıklarında alkol kullanımına eşlik etmektedir (22). Bizim çalışmamızda madde bağımlılığı tespit edilememiştir.

Alkolik bulunan bireylerin bir ruh hekimine başvurup başvurmadığı araştırıldığında hiçbirinin başvurmadığı saptanmıştır. Halbuki ileri derecede alkol kullanımı ile psikiatrik bozukluklar ve anti-sosyal kişilik arasında ilişki olduğu bilinmektedir (5,6,11,19). Hem bu nedenle hemde alkolizmin bizzat tedavi gerektirmesi nedeniyle hekime başvurma olayının yüksek olması gerekirken toplumumuzda bu oran düşüktür.

SONUÇ

Sonuçta bölgede % 0.9 olan alkolizm oranı erkeklerde % 1.9 bulunmuş, kadınlarda alkolik tespit edilmemiştir. Düzenli içicilik ise erkeklerde % 23.1, kadınlarda % 3.1 oranındadır. Bu haliyle oranlar çok yüksek görülmesi de, toplumumuzda giderek artan içki tüketimi de gözönüne alındığında konuya dikkat çekilmesi gerekli görülmektedir.

Alkol kullanımının yaş, öğrenim durumu, gelir gibi faktörlerle ilişkili olduğu, ailede baba, kardeş gibi yakın akrabaları aşırı içki kullananların alkolizm yönünden daha fazla risk taşıdıkları belirlenmiştir. Alkole genelde erken yaşta başlandığı, toplumda bira tüketiminin daha yaygın olmasına karşın alkoliklerin daha çok, rakı kullandıkları ve alkol kullanımının sigara tiryakiliği ile birlikte görüldüğü saptanmıştır.

ÖNERİLER :

- 1) Sorunun boyutlarını saptamanın yanısıra, alkolizm yönünden risk grubunu oluşturan örneğin, ailesinde alkolik olan, değişik toplumsal stress altında bulunan, ailevi, ruhsal sorunları olan ve alkole karşı direnci fazla olanların belirlenmesi ve alkoliklerin erken tanısının konarak kendisi, ailesi ve topluma vereceği zararların önlenmesi için alkol kullanımı ile ilgili toplumiçi geniş çaplı çalışmalar yapmak.
- 2) Alkolün zararları konusunda 1. basamaktan başlamak üzere tüm sağlık kuruluşlarında eğitime önem verilmesi ve toplum eğitiminin sağlanması için kitle iletişim araçlarından yararlanılması.
- 3) Alkol almayı özendirici yayın ve reklamların yapılmasının engellenmesi.
- 4) Trafik kazalarının azaltılması için, alkolü araç kullanımı ile ilgili yasal uygulamalara önem verilmesi.
- 5) Alkoliklerin tedavileri için, kurumların yeterli hale getirilmesi gerekli görülmektedir.

ÖZET

Bu çalışma Park Sağlık Ocağı Bölgesinde alkolizm prevalansı ve alkol kullanımının epidemiyolojik özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla planlanmıştır.

Bölgede küme örnekleme yöntemiyle seçilen 2 sağlık evinde 15 yaş üstündeki ulaşılabilen 2238 kişiye anket ve Cage tarama testi uygulanmış, şüpheli alkolikler psikiyatristlerce değerlendirilmiştir.

15 yaş üstü nüfusta % 0.9 olan alkolizm prevalansı erkeklerde % 1.9 bulunmuş olup, kadın alkolik tespit edilmemiştir. Düzenli içicilik ise erkeklerde % 23.1, kadınlarda % 3.1 oranındadır. Ayrıca alkol kullanımının; yaş, öğrenim düzeyi, gelir düzeyi, konut tipi, medeni durum, ailevi hikaye, ilk alkol alınan yaş, alkol türü gibi faktörlerle ilişkileri değerlendirilmiş ve toplumda sorunun çözümü için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Alkolizm, Prevalans.

SUMMARY

Prevalance of Alcoholism in Park Health Centre Region

This study has been planned to determine the alcoholism prevalence and the epidemiological features of alcohol use.

2 health houses had been chosen by cluster sampling method from the region. A questionnaire was filled and Cage screening test was applied to the 2238 persons above 15 years old who could be reached. Probable alcoholics was evaluated by psychiatrics.

Alcoholism prevalence was found to be 0.9 % in the population above 15 years of age. The prevalence was 1.9 % in men while among women no alcoholics was determined. 23.1 % of men, and 3.1 % of women was continous drinkers. The relation of alcohol use by age, educational level, income, type of residence, family history, begining age and typee of drink was also searched and recommendations were made for the solution of the problem.

Key Words : Alcoholism, Prevalence.

KAYNAKLAR

1. Aitken PP : «Alcohol Advertising in Developing Countries» British Journal of Addiction, 84, 1443-1445, 1989.
2. Anderson P Wallace P Jones H : «Alcohol Problems, Practical Guides for General Practice». Oxford University Press, 1988.
3. Arıkan Z Özdemir P Candansayar S ve ark. : SMAST ve Cage Tarama Testlerinin Alkolizm'de Tanısal Önemi Üzerine Bir Çalışma, 27. Ulusal Psikiyatri Kongresi, 1991, Antalya.

4. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Third Edition Revised (1987). APA, Washington D.C.
5. Dryman A Anthony JC DePaulo JR : «Relationship Between Psychiatric Distress and Alcohol Use; Findings from the Eastern Baltimore Mental Health Survey» Acta. Psychiatr. Scand : 80 : 310-314, 1989.
6. Earleywine M Finn R Martin SC : «Personality Risk and Alcohol Consumption : A. latent Variable Analysis» Addictive Behaviors, 15, 183-187, 1990.
7. Ege R Ömer O : «Alkol ve Trafik Kazaları» Türkiye Trafik Kazalar Yardım Vakfı, Ankara, 1986.
8. Grant BF : «Prevalance of the Proposed DSM» Alcohol Use Disorders; US in 1988, Br. J. Addict, 87 (2) : 309-16, 1992.
9. Grichting LW : «Controlling Alcohol Abuse in Australia : From Treatment to Prevention» British Journal of Addiction, 78 : 37-50, 1993.
10. Hilton EM : «How Many Alcoholios Are There in the United States?» British Journal of Addiction, 84 : 459-460, 1989.
11. Lewis E Rice J Helzer EJ : «Diagnostic Interactions, Alcoholism and Antisocial Personality» The Journal of Nervous and Mental Disease, 171 (2) : 105-112, 1983.
12. Moore M Weiss S : «Alcohol Drinking Among Moslem and Druze Adolescents in Israel in 1990» Drug and Alcohol Dependence, 28 : 189-193, 1991.
13. Muhlin LG : «Ethnic Differences in Alcohol Misuse : A Striking Reaffirmation», Journal of Studies on Alcohol, 46 (2) : 172-173, 1985.
14. Nathan E : «Failures in Prevention, Why We Can't Prevent the Devastating Effect of Alcoholism and Drug Abuse». American Psychologist, 459-467, April 1982.
15. Nilssen O : «The Tromso Study : Identification of and a Controlled Intervention on a Population of Early-Stage Risk Drinkers» Preventive Medicine. 20 : 518-528, 1991.
16. Öztürk O ed : «Ruh Sağlığı ve Hastalıkları», içinde, Ünal M. : «Alkolizm ve Alkol Psikozları». 263-282, Ankara Teteksan, Şubat 1983.
17. Rahkonen O Ahlström S : «Trends in Drinking Habits Among Finish Youth From 1973 to 1987», British Journal of Addiction, 84 : 1075-1083, 1989.
18. Shuckit AM : «Alcoholic Men With No Alcoholic First-Degree Relatives» American Journal of Psychiatry, 140 (4) : 439-443, April 1983.
19. Spring K Rothgery MJ : «The Link Between Alcoholism and Affective Disorders» Hospital and Community Psychiatry, 35 (8) : 820-823, August 1984.
20. T.C. DİE (Türkiye İstatistik Yıllığı), 1992.
21. Ünal M : «Ruh Hastalıklarının Yaygınlığı ve Sosyo-Ekonomik Olgularla İlişkisi» Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bilim Dalı, Ankara 1979.
22. Weiss DR Mısır MS Griffin LM Micheal LJ : «A Comparison of Alcoholic and Nonalcoholic Drug Abusers» Journal of Studies on Alcohol, 49 (6) : 510-514, 1988.
23. WHO, Chronicle «Alcohol : A Growing Danger», 29 (3) : 102-105, 1975.
24. WHO, Chronicle «Alcohol Problems : A Growing Threat to Health» 36 (6) : 222-225, 1982.
25. World Development Report 1993, Investing in Health, 4, Public Health. Oxford University Press, 88-89, 1993.